

CAJSA RYDÉN:

Solidaritet, ja!

För en tid sedan fördes en debatt om vårdnadsersättning, daghemsbyggande och daghemssubventioner mellan moderaternas partisekreterare Lars Tobisson och Expressen. Tobisson påpekade det orättvisa i att sådana familjer, som inte får plats till sina barn på daghem, får vara med och betala dryga pengar till andras daghemsplatser, medan de själva inte får något stöd för sitt vårdnadsarbete. Detta fick Expressen att fråga om det också är moderat politik att endast skolelevernas och studenternas föräldrar skall betala det dyra undervisningsväsendet och om de sjuka ensamma skall stå för sjukvårdskostnaderna. Expressens frågor har inspirerat arkitekt Cajsa Rydén, själv förvärsarbetande mamma utan daghemsplats, till denna fabel.

Det var en gång ett land som var vida berömt för sina sociala reformer. Visserligen hade dess rykte skamfilats lite de senaste åren, men det var ändå ett riktigt lyckorike, där SOLIDARITET var det verkliga hedersordet. Det var tex alldeles självklart att alla skulle hjälpa till med barn tillsynen, och alla barn som ville fick vara på daghem, som var så bra att det var rena drömmen för pedagoger och psykologer. Visst kostade de mycket pengar, men det var ju så klart att alla måste dela bördan SOLIDARISKT, det tyckte både politikerna och mannen på gatan.

Det fanns egentligen bara två områden som inte var riktigt bra lösta i lyckolandet. Det ena var utbildningsväsendet och det andra var sjukvården. Visst hade man kommit mycket längre än alla grannländerna, men ändå var det så att bara en tiondel av alla barn fick gå i skola och bara en tiondel av alla sjuka kunde få någon vård av läkare. Alla var eniga om att man måste ordna fler platser på skolor och sjukhus, men det fanns ju inga pengar, och för resten går det inte över en natt att bygga sjukhus eller utbilda personal. Så gjorde man upp långsiktiga planer på hur problemen skulle lösas.

Under tiden fick barnen som inte fick plats i skolan och de sjuka som inte fick träffa någon doktor klara sig bäst de kunde. Föräldrarna försökte skaffa informatorer och guvernanter till sina barn, så att de skulle få lära sig läsa och skriva. De sjuka och deras anhöriga letade med ljus och lykta efter privatpraktiserande läkare, men detta var ju ett modernt samhälle, så ingendera var lätt att hitta. För resten blev det så dyrt

med privatlärare att bara de allra rikaste kunde ha råd med det. Först skulle man ju betala sin egen skatt och sedan guvernantens skatt och arbetsgivaravgiften. Inte blev det mycket över till lön åt den stackars guvernanten, för skatterna var ganska höga. Staten måste ju ha pengar till de dyra daghemmen. De få skolor och sjukhus som fanns kostade också mycket.

Nej, privatlärare och privatläkare var ingenting för vanligt folk. I stället blev det så att någon av de vuxna i familjen fick stanna hemma och undervisa barnen eller vårda de sjuka. För det mesta var det förstås kvinnor som blev hemmalärare och hemmaläkare, som det kallades. Det låg liksom bäst till för dem, tyckte man, och så var det så att många kvinnor utan utbildning hade svårt att få någon annat arbete. Ja, städa eller sitta i snabbköpskassan kunde de ju kanske få göra, men de tyckte att de gjorde mera nytta hemma. Många var också av naturen eller efter övning alldeles utmärkta lärare och läkare, ja, allt fungerade så bra att man inte kunde konstatera någon skillnad alls i kunskapsnivån eller dödligheten hos de olika grupperna av barn eller sjuka. Det fanns till och med ganska många som hävdade att hemsystemet var överlägset de institutioner som fanns.

Men bland de hemarbetande fanns det ändå några som var missnöjda. Några hade utbildat sig till andra yrken, som de trodde de skulle klara bättre än lärarens eller läkarens. Andra såg med avund hur mycket mer pengar de lyckligt lottade hade, som hade fått skolplats till sina barn. De såg hur de familjerna hade två löner att leva av och

förstod att deras egna barn borde vara vuxna och deras sjuka vara antingen friska eller döda. "Om det åtminstone hade varit de som bäst behövde två löner, som fick dem", tänkte de avundsjuka hemmaarbetarna, "då skulle man väl vara SOLIDARISK!" Men överallt kunde man läsa och höra om hur det var de smartaste och starkaste människorna som lyckades, de som hade betydelsefulla jobb eller kunde få sig till att tjata på och kanske ljuga för myndighetspersonerna. Allt som skrevs och sades var väl inte sant, men en tiondel kunde vara nog för att de hemmaarbetande skulle känna sig orättvist behandlade och få ont i magen. Men varje gång de sade något tystade man dem med argumentet att det ju var för barnens och de sjukas skull man byggde skolor och sjukhus, inte för föräldrarnas eller de anhörigas. Och de som tvivlade på att det var de mest svårlärda barnen eller de allvarligast sjuka som fick platserna kunde aldrig bevisa sina misstankar.

Man kunde ju tro att staten skulle ha tagit ordentligt betalt av de lyckliga som fått skolor eller sjukhusplats. Då skulle man ju kunna bygga fler och bättre skolor och sjukhus och det skulle bli mindre skillnad mellan de hemarbetandes noll-löner och de utarbetandes. Och visst tog man betalt, men jämfört med vad en privatlärare kostade var det rent symboliska summor. I huvudstaden ville man egentligen inte ta något betalt alls, och det man fick in med avgifter räckte inte ens till den mat och andra förnödenheter som gick åt på institutionerna. Det var nämligen så, att eleverna i statens skolor fick gratis skolböcker och pennor och papper och

gymnastikredskap och patienterna på statens sjukhus fick gratis medicin och lakans-tvätt och terapimaterial, och både elever och patienter fick så mycket mat de ville ha på dagarna gratis. Men de hemarbetande lärarna och läkarna fick betala allt det där själva av de löner de inte hade.

Detta faktum var så självklart för alla, att när radions "Öppen kanal" gjorde ett indignerat program om ett sjukhus i Huddinge, som kanske inte skulle ha råd att köpa gasbindor senare på hösten, då var det ingen som tyckte annat än att staten måste ge sjukhuset mera pengar. Det var bara några hemmaläkare som undrade vem som skulle betala de gasbindor de måste köpa dyrt på apoteket, men de kom inte fram i telefonväxeln.

En gång var det faktiskt några politiker i huvudstaden som ville höja skolavgifterna, men då ryckte landets största kvällstidning ut med rubriker som TUSENTALS KVINNOR TVINGAS TILLBAKA TILL HEMMEN. Man hade nämligen räknat ut att med höjda avgifter skulle en hemarbetande lärare bara få 500 kr i månaden, efter skatt, i löneförhöjning om han blev utarbetande i stället. Visserligen hade man glömt bort att det sk bostadsbidraget var avsett som ett uttryck för SOLIDARITET med dem som inte klarade sig utan, och visserligen fick man nog i vanliga fall anse en lönehöjning på 500 kr/månaden efter skatt som extremt stor – vissa hemmalärare skulle nog vilja byta till utelärarnas miljö utan någon lönehöjning alls – men tidningen slog med kraft fast att de hemarbetande av ekonomiska skäl tvingades att behålla sitt sämre betalda jobb.

Annars hade nog folk i allmänhet ganska

grumliga begrepp om hur fördelaktigt det var med statlig skolplats. De enda som riktigt visste hur bra de hade det var de som kämpat sig till en plats, och de hade inget behov av att prata om det, utom någon gång i kafferummet på jobbet eller sent på fester.

Så ni förstår nog att det var svårt att få något gehör för det där med höjda taxor. Man tyckte också att det skulle bli så orättvist bra för dem som varken hade skolbarn eller sjuka i familjen, och det kunde man väl ha rätt i.

Då var det några som kom på att man skulle betala ett bidrag till *alla* barn och sjuka. De som hade skol- eller sjukhusplats kunde använda pengarna till att betala de höjda avgifterna, medan de andra kunde använda dem till skolböcker, medicin och mat, eller kanske till lön åt en guvernant eller sjuksköterska. Men nu skall ni tro att det var många som tyckte det här var ett dumt förslag. Det hade ju kommit från konservativt håll, och då måste det ju vara något tokigt med det.

De radikala kvinnorna som skrev i tidningarna tyckte så synd om sina hemarbetande systrar som skulle få lön, för då skulle de ju tvingas att alltid stanna på samma jobb i stället för att gå ut och förverkliga sig som städerskor eller i snabbköpskassan. Visserligen skulle deras lön hemma bara bli en liten del av vad en städerska tjänade, men de radikala skribenterna hade samma tankar som den största kvällstidningen om sina medsystrars valförmåga i ekonomiska ting.

I ett samhälle som lyckolandet kunde naturligtvis ingen erkänna att man genomfört reformer som man inte hade råd att sprida

till alla som hade behov av dem. Men nog vågade man säga att man inte hade råd med lön till hemmalärarna och hemmaläkarna, för då skulle man inte ha råd att bygga så många skolor och sjukhus och inte ge gratis gasbindor till en niondel av de sjuka.

När så några konservativa politiker envi-

sades med att skriva om dessa bidrag, var det till sist åter den största kvällstidningen som kom med det slutgiltiga motargumentet. På sin ledarsida frågade man om de konservativa politikerna aldrig hört talas om SOLIDARITET? Och sedan fanns det ju ingenting mer att säga.

Med detta häfte av tidskriften följer ett inbetalningskort avseende prenumerationsavgiften **60: - kronor för år 1979.** (Prenumerationspris för pensionärer: **50: -**).